

مقایسه کارکرد بادگیر در خانه‌های مناطق گرم و خشک و گرم و مرطوب ایران از منظر اقلیم

سوئل ظفرمندی^{۱*}، افسانه زرکش^۲

۱- دانشجوی دوره دکتری دانشگاه تربیت مدرس، sevil.zafarmandi@modares.ac.ir

۲- هیئت علمی دانشگاه تربیت مدرس، zarkesh@modares.ac.ir

چکیده

با حضور در خانه‌های پیشین ایران می‌توان دریافت که ساختار و جایگیری تک‌تک ارکان آنها با علت ویژه ای همراه بوده و هیچ یک از عناصر و فضاها بی‌هوده نیستند، از هشتی ورودی گرفته تا حیاط و اتاقهای تابستانی، زمستانی و سایر فضاهای بسته، نیمه باز، باز و ارتباطی. بادگیر به‌عنوان یکی از این ارکان جایگاه مهمی در چیدمان خانه ایرانی دارد و می‌توان حضور بادگیر را در هر دو اقلیم گرم و خشک و مرطوب مشاهده کرد. کارکرد بادگیر به گونه ای است که با هدایت جریان باد از بار گرمایی فضای درون می‌کاهد و بدین طریق آسایش حرارتی ساکنین بنا را تامین می‌کند. اما با توجه به متفاوت بودن شرایط اقلیمی دو منطقه گرم و خشک و گرم و مرطوب در نظر گرفتن تمهیداتی مختص هر اقلیم به منظور افزایش بازدهی عملکرد بادگیر ضروری است، به همین سبب تفاوت رویکرد مناطق گرم و خشک و گرم و مرطوب در استفاده از بادگیر پرسشی است که این مقاله به آن پاسخ می‌دهد.

واژه‌های کلیدی: بادگیر، کارکرد اقلیمی، اقلیم گرم و خشک، اقلیم گرم و مرطوب

۱- مقدمه

معماری پیشین ایران نمایانگر تاثیر عوامل اقلیمی در شکل دادن کالبد بناهای مسکونی بوده است. باد به عنوان یکی از عناصر شاخص اقلیمی، تاثیر قابل توجهی بر زندگی انسان و محیط پیرامون آن می‌گذارد. استفاده از بادگیر در اقلیم گرم و خشک و گرم مرطوب ایران به عنوان ملموس ترین تجلی استفاده از انرژی باد در ساختار بناهای مذکور است. به بیان دیگر بادگیر به عنوان بارزترین جلوه تهویه طبیعی ساختمان در معماری ایران محسوب می‌شده است. بادگیرها با اشکال مختلف در شهرهای مرکزی و جنوب ایران ساخته شده‌اند؛ می‌توان نمونه بادگیرها را در اقلیم گرم و مرطوب جنوب کشور در شهرهایی مانند بندر عباس، بندر لنگه، قشم، بوشهر و در اقلیم گرم خشک نواحی مرکزی مانند کرمان، نایین، یزد، طبس، کاشان، سمنان، اصفهان و حتی نواحی جنوب شهر تهران مشاهده نمود. که هر کدام بر حسب ارتفاع و جهت باد مطلوب طراحی و اجرا شده‌اند. بادگیرهای دو اقلیم مذکور تفاوت‌هایی در فرم و ساختار دارند که باعث تفاوت در کارکرد با توجه به اقلیم می‌شود و هدف این مقاله بررسی بادگیرهای دو اقلیم گرم و خشک و گرم و مرطوب ایران در جهت شناخت بهتر تفاوت‌های آن‌هاست.